

Mei 2022

1) Van de redactie:

Uw redacteur was 5 weken naar het (niet altijd even) zonnige Zuiden. Bij terugkomst valt dan meteen op hoe de lente hier is gevorderd. En ook hoe het gras in de tuin is gegroeid, maar dat is mijn probleem. Opvallend is dat we weer meer verslagen van waarnemingen en excursies hebben, maar eigenlijk is dat logisch als iedereen weer naar buiten trekt. Toch zijn er ook veel plannen, dus een volle agenda. Gelukkig is er een eind gekomen aan toch wel een lange droge periode, dus het wordt nog veel mooier!

Aan het eind weer een bijlage van Hero Moorlag uit de Hogeveense courant.

2) Agenda

28 mei: Wandeling op kleurrijk landgoed Overcingel. WEES ER SNEL BIJ!

Sneeuwklokjesboom (Erna Vriesman)

Tussen de Asser binnenstad en het station ligt het historische landgoed Overcingel. Achter het herenhuis uit de achttiende eeuw vind je fraai aangelegde tuinen en een oud landgoedbos. De monumentale tuin is niet alleen vol kleur als alle krokussen in het voorjaar bloeien. In mei bloeien er de rododendrons, de *sneeuwklokjesboom* en andere bijzondere bomen en heesters. Gidsen van IVN/Het Drentse Landschap nemen u mee en vertellen tijdens de wandeling mooie verhalen over het landgoed. De wandeling is op 28 mei om 14:00 uur. Na de verplichte aanmelding ontvangt u meer informatie.

Aanmelden voor 28 mei via [Drents landschap](https://www.drentslandschap.nl)

Tuinwerkdagen bij het DCA, zie het verslag onder hoofdstuk 3.

Woensdag 1 juni

Zaterdag 11 juni

Woensdag 15 juni

Zaterdag 25 juni

Wilt je ook meehelpen, meld je aan via de mail ivn-assen@hotmail.com. We verzamelen om 9.30 uur in het restaurant van het DCA en werken in de tuin tot 12.00 uur. Koffie of thee is gratis.

Slootjesmiddag zondag 12 juni

Heb je enig idee hoeveel beestjes er in het water leven? IVN-KNNV Assen organiseert zondagmiddag 12 juni een slootjesmiddag bij het Duurzaamheidscentrum Assen voor kinderen van 4 tot 12 jaar. Ga samen met je ouders en/of opa en oma op onderzoek uit, met schepnet! Zoek naar de grote spinnende watertor of ontdek welk diertje er in de zomer op het water kan schaatsen of probeer de snelste zwemmers van de sloot te vangen. En wat dacht je

van kokerjuffers, bootsmannetjes en libellenlarven? Kikkers en misschien zelfs wel visjes. Met een zoekkaart en loop zoek je uit wat je hebt gevangen. En de gidsen van IVN-KNNV Assen vertellen ook wat die vangst nu eigenlijk zegt over de kwaliteit van het water. En hoe al deze beestjes overleven. Zo word jij een echte Sloopjesexpert!

Voor wie: kinderen van 4 tot 12 jaar, begeleid door een (groot)ouder.

Waar: de vijver in de tuin van het Duurzaamheidscentrum Assen, Bosrand 2 in Assen.

Wanneer: zondag 12 juni tussen 13.30 en 15.30 uur.

Kosten: deelname is gratis.

Alle benodigde spullen voor dit wateravontuur zijn ter plekke aanwezig.

vrijdag 17 juni tot en met zondag 26 juni: Week van de Invasieve

Exoten. Meer informatie over de Week van de Invasieve

Exoten vindt u op <http://www.weekvandeinvasieveexoten.nl>

Via de website kunt u ook een activiteit aanmelden.

P.S.: Mocht u al verder vooruit willen plannen: In 2023 zal de achtste editie van de Week van de Invasieve Exoten plaatsvinden van vrijdag 16 juni tot en met zondag 25 juni 2023.

10 juni 2022 Jubileumbijeenkomst NATUUR EN MILIEUFEDERATIE

DRENTHE vanwege het 50-jarig bestaan.

Tijdens deze bijeenkomst is ook ruimte voor onze algemene jaarvergadering, waarbij we ons jaarverslag 2021 presenteren.

Daarnaast nodigen we jullie ook uit om samen met ons naar de toekomst te kijken: hoe werken we de komende jaren aan een mooi en duurzaam Drenthe in 2050?

Datum: vrijdagmiddag 10 juni 2022 Inloop: 13:45 uur

Programma: 14:00 - 17:00 uur

Locatie: Natuurplaats Noordsche Veld (Donderseweg 22, 9331 TB Norg)

PROGRAMMA

13:45 uur Inloop en ontvangst

14:00 uur Start en welkom

14:10 uur Wandeling onder begeleiding van Staatsbosbeheer

15:20 uur Terugblik op 2021 en op 50 jaar Natuur en Milieufederatie Drenthe: jaarvergadering

15:40 uur Inspiratiesessie 2050

16:15 uur Afsluiting met hapje en drankje

Locatie: Natuurplaats Noordsche Veld (Donderseweg 22, 9331 TB Norg)

Aanmelden is verplicht, informeer bij uw secretaris!

De volgende activiteiten komen er aan:

7 en 9 juli: minicursus dagvlinders herkennen op donderdagavond 7 juli (informatie) en zaterdag 9 juli (excursie) door Kai Waterreus.

6 augustus: libellenexcursie ergens in of om Assen op zaterdag 6 augustus door Natuurgids Gerben ter Haar.

Aanmelden voor deze activiteiten kan alvast via: activiteiten@ivnassen.nl

Eind augustus: Vooraankondiging uitje leden Vreugderijkerwaard

Na het succesvolle uitje 3 jaar geleden naar de Markerwadden willen we opnieuw een uitje voor de leden organiseren. We willen naar het natuurgebied de Vreugderijkerwaard in Overijssel. De Vreugderijkerwaard is een nevengeul van de IJssel en ligt tussen Zalk en Kampen in. Het gebied

behoort tot het Nationaal Landschap IJsseldelta en is in 2016 ontwikkeld. Inmiddels hebben diverse bijzondere vogels hier hun habitat zoals de Zwarte stern, Kluut, Grutto, Kneu, Baardmannetje en de Kiekendief. Ook trekken veel vogels in het najaar door dit gebied. Vanuit de vogelkijkhut zijn de vogels goed te observeren.

De flora is bijzonder door planten als het Bevertje, Sikkellklaver en Blauwe Bremraap. De zaden zijn door de IJssel meegevoerd en kregen de ruimte om te groeien door de aanwezigheid van rivierzand en de unieke rivierduinen.

Het gebied is niet vrij toegankelijk, een gids van Natuurmonumenten leidt ons door de polder en laat ons de bijzondere natuur ervaren.

Dit uitje wordt in de laatste volle week van augustus gehouden. In de Nieuwsbrief van juli volgt uitgebreide informatie. Opgeven kan alvast via ivn-assen@hotmail.com.

22 september: Hulp gevraagd in Peelo

Op 22 september onthult de provincie Drenthe in de wijk Peelo een nieuw Aardkundig Monument in Drenthe. Dit monument gaat over de Formatie van Peelo en komt te staan bij Kindcentrum De Veldkei. Een Aardkundig monument vertelt iets over de bijzondere aardkundige waarde van een locatie, in dit geval over het Peelo-zand. Peelo-zand is heel fijn, spierwit zand en het glinstert. Vroeger werd het bijvoorbeeld gebruikt in pronkkamers van boerderijen om een zandtapijt te strooien.

De provincie heeft aan IVN gevraagd om na te denken over hoe we op die dag educatieve activiteiten kunnen organiseren voor de leerlingen van de school. Daarom zijn we op zoek naar een paar enthousiaste mensen die het leuk vinden om te helpen bij een activiteit met een leerling van groep 7/8. Meer handen zorgen immers voor meer mogelijkheden om een educatief interessante én leuke dag te organiseren...

Wil je meehelpen, meld je voor 1 juli aan bij Frank Huisman via voorzitter@ivnassen.nl

3) Verslagen van afgelopen activiteiten. (de redactie houdt zich het recht voor uw bijdragen in te korten in het belang van de leesbaarheid)

foto's van Frank Huisman en Frank Pardoel

Natuurfotowandeling naar de Burgvallen op zondag 15 mei 2022

We verzamelden op de parkeerplaats van de Gasterse Duinen en gingen op weg naar de Burgvallen op zoek naar de bloeiende orchideeën. We hadden het niet beter kunnen treffen wat betreft het weer; dat was warm en zonnig. Na een wandeling over de hei met kruipende brem, mierenleeuwen en een verlaten vossenhol, werd de eerste orchidee gespot. En daar bleef het niet bij, al gauw zagen we er nog veel en veel meer. Vooral de *brede orchis* en af en toe een rietorchis.

Maar ook om willekeurig een paar planten te noemen: nagelkruid, kruipende en scherpe boterbloem, veld- en tijmereprijs, slangenwortel, kruipend zenegroen.

Er werd door iedereen druk gefotografeerd en vele mooie plaatjes zijn geschoten.

Terrein met brede orchis

karrensporen

Frank Pardoel vertelde onderweg over het ontstaan van het landschap en bij het landgoed Schipborg over de architect Berlage die de modelboerderij indertijd ontworpen heeft voor de familie Kröller- Müller.

Op de Gasterse Duinen waren de middeleeuwse karrensporen duidelijk zichtbaar.

Ook van Frank Perdoel: Op zondag 22 mei was onze afdeling samen met afdeling Aa en Hunze aanwezig op de dag van het NP Drentsche Aa. Deze werd georganiseerd op het terrein van Toegangspoort Wedbroeken bij Tynaarlo". Het was een geslaagde dag waarbij de bezoekers vooral gewezen werd op de kwetsbaarheid van de natuur.

De stands met de helft van de bemensing. Bezoekers konden zelf de zeewaterspiegel verhogen en zien wat dat betekende voor hun woonplaats.

Oude leermiddelen in een nieuw, waarschuwend jasje.

Verslag tuinwerkgroep door Geke Kooistra.

De afgelopen maand zijn we flink opgeschoten in de DCA-tuin. Er is gewied, geplant en gezaaid. Er zijn diverse planten ingebracht; Moerasspirea, Italiaanse aronskelk, de Gevlekte aronskelk, Muurleeuwenbek, de Gele dovenetel, Solidago en een struik de Kardinaalsmuts. Deze hebben allen een plekje in de tuin gekregen. Zoals het er nu uitziet zijn ze allen aangeslagen, en met de regen van de afgelopen dagen heb ik er wel vertrouwen in dat dit zo blijft. De variatie aan plantensoorten wordt steeds groter en de tuin daardoor bloemrijker. Van de bijenlezing was nog een half zakje akkerbloemzaden van De Cruydhoeck over. Op verschillende plaatsen is de grond schoongemaakt en de zaden uitgestrooid. Vorige week waren er ondanks de droogte toch veel zaden ontkiemd. De laatste zaden zijn vorige week uitgezaaid. Het is de bedoeling dat door de diversiteit het hele seizoen planten bloeien.

De rotstuin is inmiddels gedeeltelijk ontdaan van ongewenste planten, lees m.n. Grassen die in grote hoeveelheden voorkomen, maar ook Heermoes, Haagwinde, Bramen, Brandnetel, Esdoorn- en Eikenboompjes. Als de hele helling met stenen weer zichtbaar is krijgen alle planten weer de ruimte om te groeien en de niet-gewenste planten hebben minder kans om te groeien. We werken bijna wekelijks met een diverse groep mensen. Zie voor werkdata de agenda elders in de Nieuwsbrief.

4) Waarnemingen en vragen.

Peelo in het groen April, van Johan Scheeres.

De eerste twee weken van april waren koud en nat en vele planten en dieren hebben even rustig aangedaan. Vanaf 12 april liepen de temperaturen weer op tot 20 graden en we konden weer genieten van de zon en de vlinders fladderden weer vrolijk rond.

Eind april was het wisselend weer en alles groeide hard door, het kleine beetje regen wat er was gevallen deed alles ontplooiën en het werd langzaam overal groen. Diverse bomen kwamen weer in blad of begonnen met bloeien zoals de Zoete kers, Spar, Vleugelnoot, Haagbeuk, Schietwilg, Zomereik, Appel, Peer, Amerikaanse eik.

*Schijnaardbei, schijnpapaver, elzenhaan, grote populierenhaan
groot nagelkruid*

waterschorpioen

De soorten planten die begonnen met bloeien was bijna niet bij te houden, maar ik doe een poging. De eerste Vuurjuffers waren weer te zien bij watergangen en in de hoge vegetatie langs het water. De kevers, bijen, vliegen, vlinders zijn er ook weer in vele soorten en maten te zien. De eerste gallen zoals de Aardappelgalwesp zitten ook weer in de eikenbomen. *Groot populierhaantje* kun je weer zien in de ratelpopulieren die weer in blad staan. Let ook op de

Smaragdlangsprietmot, als hij vliegt lijkt het een zwart motje maar als hij gaat zitten zie je zijn prachtig gekleurde boven vleugels. Hij zit veel op bramen maar ook andere struiken langs het pad op de geluidswal.

Appel en peer

veelkleurig vergeetmijnetje

smaragdlangsprietmot

Alle soorten land en water slakken zijn ook weer druk in de weer om zich voor te planten en onze tuinplanten en groeten aan te vreten.

Tijdens het scheppen in de vijver bij de geluidswal kwam er mooi aantal water beesten in het net zoals jonge karper, voorn, waterwants, staafwants, *waterschorpioen*, bootsmannetje, kokerjuffers, larven van juffers en libellen, larven bruine kikker, haften, Struiken die staan te bloeien Trosvlier, Brem, Sering, Alpenbes, Aalbes, Japanse berberis, Eenstijlige meidoorn, Dwergmispel, Vogelkers, Laurier.

Planten die in april bloeien, *Schijn aardbei*, Look zonder look, Bosveldkers, Bont gele dovenetel, Deenslepelblad, Overblijvende ossentong, Gewone vogelmelk, Sneeuwroem, Daslook, Blauwe druifjes, Boshyacint, Stinkende gouwe, Raapzaad, Gewone ereprijs, Draad ereprijs, Veldzuring, Kleefkruid, Bosaardbei, Robertskruid, Geel nagelkruid, *Groot nagelkruid*, Rode klaver, *Schijnpapaver*, Gewone smeerwortel, Tuin judaspenning, Smalle weegbree, Donkere ooievaarsbek, Voederwikke, Winterpostelein, Dotterbloem, Veldsla, Dag koekoeksbloem, Grote muur, Glanzige ooienvaarsbek, *Veelkleurig vergeet-mij-nietje*, Rode klaver.

Grassen die bloeien, Gewoon reukgras, Zwarte zegge, Ruige zegge, Grote vossenstaart.

Orchideeën die bloeien in Peelo zijn alleen de Brede orchis langs de vijvers bij Telglanden en Dreslanden.

Luit Staghouver was weer fotogeniek bezig en schrijft: Ook in de afgelopen weken was ik regelmatig op 'fotosafari' in de hoop een paar leuke insecten te kunnen fotograferen. Uiteraard lukt dat niet altijd. Maar soms heb je geluk, zoals die keer dat ik na een bijna vergeefse poging bij het Landgoed Kamps mijn geluk zocht op het Balloërveld. Ik hoorde daar mijn eerste Koekoek van dit jaar (wat een heerlijk geluid) en even later ontdekte ik een *vrouwtje Nachtpauwoog*. Die had ik nog nooit eerder gezien.

vrouwtje Nachtpauwoog

Geringde roofwants

Jeneverbesrandwants

Landkaartje

Bij een bezoek aan de Natuurbegraafplaats Hillig Meer zag ik de opvallende *Geringde roofwants*. Een dag later op het Balloërveld viel mijn oog op een *Jeneverbesrandwants*. In ons land schijnt deze wants nog vrij zeldzaam te zijn. Vorig jaar zag ik deze wants ook al en nog wel op de zelfde jeneverbesstruik. Onlangs was ik weer eens op de tuinen van Stadsboerderij De Wiershoeck in Groningen, daar kwam ik voor onze verhuizing naar Assen zeer regelmatig, en daar fotografeerde ik een mannetje Grote moeraswapenvlieg. Zondag 15 mei, na de KNNV-IVN-excursie bij Gasteren, zag ik een zo te zien nog een vrij *vers Landkaartje*. Het is een algemeen voorkomende vlinder, maar daarom niet minder fotogeniek.

Een al wat oudere waarneming van **Marian Blom**: In onze groentetuin is een Mol actief: molshoop; bewijs van prima grond, dus helemaal oké. Dat er nog een ander beestje actief is geweest kon ik zien toen ik de molshoop een beetje gelijk maakte met het gras. Er kwamen enkele pinda's tevoorschijn die daar zeker niet vanzelf gekomen zijn. De Gaai die geregeld vanaf de voedertafel weg vliegt met zijn bek vol pinda's heeft blijkbaar deze plek gekozen om zijn buit te begraven. Gesnapt!

Hettie Wiekema-Klein Entink zag in haar vijver parende waterjuffers op een rij, ze wilden allemaal op een drijvende stengel staan. Ze was net op tijd om een foto te nemen, even later vlogen de stelletjes allemaal een andere kant op.

5)Oproepen.

Actie van IVN Borger-Odoorn: leg een bloemenweide aan voor meer biodiversiteit

IVN Borger-Odoorn is drie jaar geleden gestart met de actie "Bloemenweides in particuliere tuinen". Inmiddels is al in 100 tuinen een bloemenweide aangelegd. Zo'n 10.000 m2 extra leefgebied voor vlinders en bijen. De bewoners genieten van de bloemenpracht en de schitterende vlinders in hun tuin.

Dit jaar wordt de actie uitgebreid tot de hele provincie Drenthe. Via deze link [ivn.nl/afdeling/borger-odoorn/leg-een-bloemenweide-aan](https://www.ivn.nl/afdeling/borger-odoorn/leg-een-bloemenweide-aan) kom je op de pagina van IVN Borger-Odoorn. Hier vind je alle informatie over de aanleg en het onderhoud van bloemenweides en het bestellen van bloemenzaad met maar liefst 20% korting. De bestelperiode is van **1 mei t/m 31 augustus**.

Paddenstoelliefhebbers opgelet!

Paddenstoelen spreken tot de verbeelding, deels vanwege hun bijzondere verschijningsvormen en deels ook omdat ze schijnbaar 'zomaar' de grond uitschieten. De namen van sommige paddenstoelen, zoals heksenboleet en judasoor, maken duidelijk dat die paddenstoelen lang niet altijd in een gunstig daglicht werden gesteld. Andere namen, zoals elfenbankje en eekhoortjesbrood, klinken juist weer heel wat vriendelijker (en de laatste zelfs eetbaar, wat uiteraard klopt).

Baardige melkzwam

spiegeltje gebruiken

hazenspootje

Hoe dan ook, er is veel aan paddenstoelen te ontdekken: hun leefwijze, de plaatsen waar ze voorkomen en de verschillen in verschijningsvorm, afhankelijk van de groeiomstandigheden. Veel mensen voelen zich aangetrokken tot de paddenstoel en dat is de reden waarom we een paddenstoelenwerkgroep binnen IVN-KNNV Assen willen oprichten.

Wij zijn **Frank Huisman, Akkie van der Made en Alex Knipping**, de initiatiefnemers. Wat ons voor ogen staat is vooral plezier beleven aan deze hobby, niet om kennis op te doen op mycologisch niveau, maar wel om meer aan de weet te komen, van elkaar te leren en elkaar te inspireren. We willen dat doen door voor leden van de werkgroep paddenstoelencursussen te organiseren, excursies en gezamenlijke zoektochten en determineerbijeenkomsten. Uiteindelijk willen we natuurlijk die kennis delen met anderen, via bijvoorbeeld speciale programma's voor kinderen en publieksexcursies.

Voel je je aangetrokken tot deze ideeën, zie dan de website en meld je vrijblijvend aan.

<https://www.ivn.nl/afdeling/assen/werkgroep-paddenstoelen>

En nogmaals, je hoeft beslist geen expert te zijn of het te willen worden. Nieuwsgierigheid is al genoeg, aangezien dat immers de bron is van alle kennis.

6)De Pen:

De pen is deze maand niet gelukt, we hopen één van de nieuwe bestuursleden te strikken.

Einde Nieuwsbrief

KNNV afd. Assen

IVN Assen

Secretaris Herman Spoelstra

secretaris@ivnassen.nl

Kopij voor de volgende Nieuwsbrief vóór 22 juni sturen aan: nieuwsbrief.ivn.knnv@gmail.com

De redactie,

Ton van de Vis en Theo de Grijs

Graspieper.

Mannetje roodborsttapuit.

Juveniele roodborsttapuit. Foto's Hero Moorlag

Ochtendkoren zingende vogels minder gevarieerd

■ Na 50 jaar is het boek van Rachel Carson nog steeds actueel

'Silent Spring', het spraakmakende boek van de Amerikaanse bioloog Rachel Carson, verscheen in 1962. Het werd door Adelaide van Loon in het Nederlands vertaald onder de titel 'Dode Lente'.

Carson ageert fel tegen het gebruik van pesticiden. Ze beschuldigt de chemische industrie van het verspreiden van desinformatie en ambtenaren die klakkeloos accepteren wat deze industrie voorschrijft. 'Silent Spring' gaf de aanzet tot verandering in het gebruik van gifsoorten in de landbouw. Het boek wordt gezien als het begin van de milieubeweging. Helaas is er sindsdien weinig veranderd. Na 50 jaar is haar boek nog steeds actueel. Natuurinclusieve landbouw staat nu wel hoog op de agenda, maar het bodemleven is nog steeds vrijwel nihil. Door verspreiding van pesticiden in de

lucht nam het aantal insecten zienderogen af. Dat had gevolgen voor zangvogels. In 2021 kwam het boek van Carson weer ter sprake tijdens het onderzoek in Europa en Noord-Amerika naar ochtendkoren van vogels. In het voorjaar bleken de ochtendkoren minder luid en minder gevarieerd. Het grootschalige geluidsonderzoek werd uitgevoerd door de Amerikaanse University of East Anglia in samenwerking van Sovon Vogelonderzoek Nederland. Marcel Wortel van Sovon schrijft in Sovon Nieuws van december 2021: 'De afname in diversiteit en intensiteit van vogelzang

in de vroege ochtend is een gevolg van het verlies aan biodiversiteit en de daarmee samenhangende verandering van vogelgemeenschappen.'

De onderzoekers namen vroeg in de ochtend op 200.000 locaties vogelkoren op en vergeleken die met voorgaande jaren. Wortel: 'De verstilling van het vogelkoren blijkt het sterkst op plaatsen waar de afname in aantallen en/of soortenrijkdom het grootst is.' Hij noemt met name de sterke afname van veldleeuwerik en nachtegaal. De veldleeuwerik hoorde je vroeger boven elk weiland, in Drenthe nu alleen nog boven het Doldersummerveld. De nachtegaal hoor je bijna nergens meer. Er zijn meer vogelsoorten die door gebrek aan voedsel in aantal afnemen, zowel in de stedelijke omgeving als in de natuur.

Tekort aan insecten

In de buurt hoor je het van veel mensen: er komen minder vogels

op de voertafel in vergelijking met andere jaren. Een paar koolmezen, een roodborst, een enkele pimpelmees en een merel. Een groenling heb ik al in vier winters niet gezien. Groenlingen hebben het geel, een keelinfectie.

Merels zijn herstellende van de merelziekte. In 2022, het Jaar van de Merel, moet blijken of ze voldoende zijn hersteld. De aanwezigheid van dieren, waaronder vogels, is gekoppeld aan de aanwezigheid van voedsel. Is er geen voedsel voorhanden, dan trekken ze weg. Op oude eiken langs het Flokstrapad naast het Steenbergerpark in Hogeveen telde ik rond deze tijd stevast vier boomkruipers en vijf boomklevers. Nu niet één. In het Spaarbankbos en Kremboogbos is het stil. Hoog-

uit hoor je een buizerd en enkele koolmezen. Tijdens de inventarisaties van april tot juni 2021 waren er veel minder broedvogels als gras- en boompieper en roodborsttapuit op de heide. De blauwborst liet zich niet meer zien.

In juli en augustus verwacht je jonge vogels of nog voerende ouder vogels, zoals grasmussen. Vergeet het maar. Niet één jonge vogel. Zangvogels voeren hun jongen met insecten en insectenlarven. Het is ronduit rampzalig als die er niet zijn. Lente en zomer 2022 zullen nog weer stiller zijn. Stikstofdepositie en het gebruik van bestrijdingsmiddelen moeten een halt worden toegeroepen om de biodiversiteit aan insecten, waaronder vlinders, en zangvogels te redden. Vijftig jaar na het verschijnen van 'Silent Spring' is er helaas nog niets veranderd. ■

De nachtegaal
hoor je bijna
nergens meer

Hero Moorlag